

SAMMANFATTNING

Bland existerande evidensbaserade sätt att nå utvecklingsresultat är forskning- och forskningskapacitetsuppbyggnad ett av de mest effektiva¹. Forskningens arbetssätt är långsiktigt och resultatinriktat och stabila forskningsinstitutioner i Sidas samarbetsländer utgör en hållbar resurs för utveckling i kampen mot fattigdom. Dessutom är forskning ett raffinerat sätt att utveckla kunskap och förståelse kring utveckling på flera nivåer - globalt, regionalt och nationellt. Forskning inom utvecklingsrelaterade frågor bidrar till att finna kvalitativa, långsiktiga lösningar på problem inom exempelvis hälsa, jordbruk och ekonomi. Samtidigt stärks länders förmåga att hantera komplexa utmaningar som t.ex. matsäkerhet och klimatförändringar.

Strategin för Sidas stöd till forskningssamarbete 2010 – 2014 har det övergripande målet att stärka och utveckla forskning av relevans för fattigdomsbekämpning. Sverige ska verka inom tre områden för att uppnå detta mål: Kapacitetsuppbyggnad för forskning i utvecklingsländer och i regioner, forskning av relevans för utvecklingsländer samt svensk forskning av relevans för utvecklingsländer.

Inom hittills genomförda samarbeten har det funnits insatser som uppfyller målen inom alla tre områden och som har visat på effektiva, relevanta och intressanta resultat. Många samarbeten har löpt under lång tid och har väl utarbetade kanaler. I flera fall kan man direkt koppla Sida-finansierade insatser till resultat av relevans för fattigdomsbekämpning.

Efter Sidas omorganisationer fortgår arbetet med att finna fungerande strukturer och arbetssätt för att uppfyllandet av målen i strategin fortsatt ska kunna följas upp och garanteras. Idag är forskningsfrågorna fördelat på olika organisatoriska enheter i Stockholm och på utrikesmyndigheterna med risk för att forskningsinsatser byggs upp utan tillräcklig hänsyn till de strategiska målen inom Sveriges policy för forskning inom det svenska utvecklingssamarbetet och strategi för Sidas stöd till forskningssamarbete. Utmaningen ligger i att hitta sätt på vilka Sidas långa erfarenhet och strategiska kunnande inom forskningssamarbete ska kunna tas tillvara inom organisationen.

¹ Utvärdering av Sidas forskningssamarbete, 2006

Bristen på en struktur för samordnat ansvar för forskningsfrågor inom Sida leder också till att det forskningsråd som regeringen utser vart tredje år inte har nödvändig överblick för att genomföra sitt uppdrag att säkra vetenskaplig kvalitet och relevans i forskningsinsatser samt säkra att forskningsstrategin följs². Detta riskerar att skapa splittring, överlappning och ojämn kvalitet i verksamheten.

1. INLEDNING

Sverige är ett land som stöder forskning med 3 % av sin statsbudget, lika mycket lägger privata sektorn i Sverige på forskning. Detta gör vi för att vi vet att det är ett av de säkraste sätten att säkerställa att vår egen utveckling fortsätter och att det finns en kunskapsnivå i landet som gör det konkurrenskraftigt i resten av världen. Det stora forskningsanslaget medför att vi har forskare i landet som är internationella experter på till exempel klimatfrågan och inom hälsoforskning.

Det är då logiskt att anse att våra samarbetsländer, som idag kämpar för att nå upp till en utveckling där de kan försörja sina invånare med mat och hälsoskydd också borde ha tillgång till forskningsresurser kring dessa specifika utvecklingsfrågor. Att säkerställa att våra samarbetsländer kan utveckla samma lärosäten som vi tar som självklara kräver därför en långsiktig satsning med biståndsmedel. Vi ser idag, efter ca 40 års forskningsstöd att många forskare från våra samarbetsländer är mycket framstående internationella forskare och att de ser till att säkerställa kunskapen kring det fattigdomsarbete som görs. Forskning och forskningsinstitutioner utgör en mycket viktig stomme i våra mottagarländers utveckling och en stabiliserande faktor i mycket sköra demokratier.

Inom forskningsagendan för biståndet har många spännande idéer haft sitt ursprung. ICT inleddes i början av 1990-talet inom forskningsbiståndet och att använda innovationer som initialisering av forskningsområden har pågått i samarbeten med bland annat Vinnova i många år.

Den vision Sida ser för forskning inom utvecklingssamarbete är att Sverige behåller sin strategiska roll inom detta område genom att fortsätta ta ett samlat grepp om forskningssamarbete på alla nivåer. Sveriges långa erfarenhet och höga nivå inom forskning inom utvecklingssamarbete är unik i världen och det finns många synergier att vinna på att fortsätta värna om den rollen. Sidas stöd till forskning är, som det står i strategin för forskningssamarbete, en grundpelare inom det svenska utvecklingssamarbetets stöd till forskning. Nu när Sida förändras kan det behövas nya bärande aktörer eller samarbeten för att garantera ett kompetent samlat grepp om forskningssamarbetet.

Det övergripande målet för det svenska forskningssamarbetet är att stärka och utveckla forskning av relevans för fattigdomsbekämpning i utvecklingsländer, inriktat på följande verksamhetsområden:

² Strategi för Sidas stöd till Forskningssamarbete 2010-2014, sidan 26

Område 1: En ökad förmåga hos samarbetsländerna och regionala forskningsaktörer att planera, genomföra och använda forskning i kampen mot fattigdom

Område 2: En ökad produktion hos forskarsamhället av relevant forskning för fattigdomsbekämpning i utvecklingsländer

Område 3: En ökad produktion av svensk forskning av relevans för fattigdomsbekämpning i utvecklingsländer

Enheten är enligt Sidas arbetsordning³ ansvarig för genomförandet av policyn och strategin för forskning inom det svenska utvecklingssamarbetet. Det återstår därför ett antal frågor att lösa innan Sidas omorganisation har hittat sin optimala form för att genomföra strategin till fullo. Enheten för forskningssamarbete är ansvarig för Sidas stöd till forskningssamarbete, men har endast medel allokerade och styrning över insatser inom verksamhetsområde två och tre. Medel och visst ansvar för verksamhetsområde ett (bilaterala och regionala insatser) faller på respektive avdelning ansvarig för samarbetslands- och regionsamarbeten inom övrig biståndsverksamhet.

2. EKONOMISKT UTFALL

Allokeringen för anslagsposten forskning för 2011 uppgår till 561,7 MSEK. Till och med den 31 augusti 2011 har totalt 260,6 MSEK utbetalats. Detta motsvarar 46,4% av anslaget för 2011.

Utbetalningarna för anslagsposten forskning följer plan och prognosen är att strax under 100% av allokerade medel kommer att vara utbetalda i slutet av 2011.

Bemyndiganderam för 2012 är 600 MSEK, varav 227,8 MSEK är intecknat.

	Allokering 2011(MSEK)	Utbetalda medel jan-aug (MSEK)	Prognos jan - dec (MSEK)
Område 1: En ökad förmåga hos samarbetsländerna och regionala forskningsaktörer att planera, genomföra och använda forskning i kampen mot fattigdom. (Kapacitetsuppbyggnad)		38,3	79
Område 2: En ökad produktion hos forskarsamhället av relevant forskning för fattigdomsbekämpning i utvecklingsländer		109,3	358
Område 3: En ökad produktion av		144	113

³ Arbetsordning för Sida, beslutad av Sidas styrelse den 12 augusti 2011, kapitel 5.8

svensk forskning av relevans för fattigdomsbekämpning i utvecklingsländer			
Totalt	561,7	260,6	550

I regleringsbrevet finns ett finansiellt villkor att ca 445 MSEK ska användas för insatser inom det bilaterala och regionala forskningssamarbetet. För närvarande uppgår prognosen för avtalade insatser inom det finansiella villkoret till 462 MSEK, varav 190 MSEK (41 %) har utbetalats. Detaljerad rapportering av bilaterala och regionala forskningsinsatser återfinns i strategirapporterna för respektive område.

3. ORGANISATION OCH GENOMFÖRANDE

Strategin för forskningssamarbete beskriver de tre övergripande målen inom respektive verksamhetsområde som integrerade delar i en helhet där uppbyggande av forskningskapacitet och nationella forskningssystem i utvecklingsländer utgör kärnan i verksamheten.

Efter två stora omorganisationer är det en stor utmaning för Sida att kunna behålla ett integrerat arbetssätt samt säkra kvaliteten på forskningsinsatserna. Forskningssamarbetet hanterades tidigare under en avdelning, en strategi och en anslagspost. Idag ligger ansvaret för strategins genomförande på enheten för forskningssamarbete medan forskningsinsatserna och ansvaret för dess kvalitet och genomförande som sagt ligger på ett flertal olika enheter.

Risker

Införandet av Sidas nya organisation 2011 har medfört vissa otydligheter beträffande övergripande ansvar för metodutveckling och kvalitetssäkring för forskningssamarbetet, med risk för negativ påverkan på kvalitet och genomförande, samt att forskningskapacitet och hållbara forskningssystem hos Sidas samarbetspartners inte till fullo utvecklas enligt strategins målsättning.

Riskhantering

Den stora utmaningen för Sida för ett bärkraftigt forskningssamarbete är framför allt skapandet av ett övergripande organisatoriskt, metodologiskt och rådgivande ansvar för forskningssamarbetet. Sida för en intern dialog för att kunna möta dessa utmaningar och bygga en fungerande organisation för hantering av forskningssamarbetet.

4. RESULTAT

4.1 Verksamhetsområde 1: En ökad förmåga hos samarbetsländerna och regionala forskningsaktörer att planera, genomföra och använda forskning i kampen mot fattigdom.

Måluppfyllelse sker genom kapacitetsuppbyggnad. Antalet avtalade insatser är 50. Under perioden januari - augusti 2011 har en insats slutförts och ett avtal om en ny insats undertecknats.

Resultaten för kapacitetsmålet återfinns i rapporteringen av Sidas landstrategi för respektive land.

Kapacitetsmålet är kärnan i den verksamhet som syftar till att bygga hållbara forskningssystem i Sidas samarbetsländer med kapacitet att generera egen kunskap och lösningar på nationella problem som kan användas för att bättra livsvillkoren för de mest utsatta i dessa länder. Bland de länder där det finns/har funnits forskningssamarbete ingår Rwanda, Tanzania, Uganda, Mocambique, Etiopien, Burkina Faso, Bolivia, Nicaragua, Honduras, Vietnam, Sri Lanka och Laos. I de fem sistnämnda länderna har forskningssamarbetet under året fasats ut i enlighet med regeringens beslut.

Bedömningen av resultaten i förhållande till målen i Sidas strategi för forsknings-samarbete kan summeras enligt följande:

- Resultaten för kapacitetsmålet visar med all tydlighet att länderna har ökat sitt intresse och sin kapacitet för forskning. Flera länder har en nationell policy, strategi och budgetlinje för forskning. Till dessa länder hör Tanzania, Uganda, Etiopien, Mocambique och Bolivia.
- I Tanzania har stöd till forskningsrådet COSTECH visat sig vara ett effektivt sätt att fördela och kvalitetssäkra anslag till landets forskare.
- Antalet forskare har ökat i samtliga länder. Dock rapporteras förseningar i pågående samarbeten beroende på tröga nationella regelverk och den interna omorganisationen på Sida. Beredningsprocesser försenas, avtal förlängs och beslut dröjer.
- I rapporteringen framkommer att det finns en hög ambition hos samarbetsparterna att förbättra sin administrativa kapacitet. Med stöd av Sida och i samarbete med revisorer, har planer tagits fram för att öka effektiviseringen i Burkina Faso och Rwanda även om de redan visar bättre resultat än tidigare.
- Produktionen av vetenskapliga publikationer har ökat i de flesta länder. Speciellt utmärker sig Rwanda, Uganda och Tanzania där samarbetsuniversiteten stiger i rankning jämfört med andra universitet. Mocambique visar på en negativ trend på vad gäller rankning och antal publikationer vilket antas bero på förseningar i Sidas beredning av ny samarbetsperiod.
- Det finns också goda exempel på genomslag i ambitionen att öka antalet kvinnor till forskar- och högre utbildning i samarbetsländerna, speciellt i Etiopien, Tanzania och Bolivia.

Målet att ökad förmåga hos samarbetsländerna att producera forskning som är relevant för dem själva har överlag gått väldigt bra. Det finns goda resultat både på outputnivå och på outcomenivå även om de flesta enbart rapporterat på output nivå. Etiopien, Uganda och Nicaragua har påbörjat lokala forskarutbildningar med stöd av samarbetspartners i Sverige och andra länder.

Det saknas dock information om vetenskaplig kommunikation och hur länderna sprider kunskap om sina forskningsresultat. Enbart Bolivia har rapporterat på outcomenivå hur den vetenskapliga kunskapen används i samhället. Det vore önskvärt med ett starkare outcome- och impactfokus och att visa på vilket genomslag forskning har i arbetet mot fattigdom genom samarbete mellan universitet, myndigheter, näringsliv och civilsamhälle.

Risker

Bland de risker som nämns förekommer förseningar och som beror på tröghet i ineffektiva administrativa system hos samarbetsparterna. Med stöd av revisorer och speciella handlingsplaner tenderar dock dessa system att systematiskt förbättras och effektiviseras. Bland orsakerna nämns även Sidas omorganisationer som resulterat i långdragna besluts- och beredningsprocesser. De senare kan härledas till bristande kunskap och erfarenhet hos flera av Sidas avdelningar att hantera forskningssamarbete. Om inte kompetens och kunskap säkerställs i hanteringen av forskningssamarbetet riskeras uppbyggnaden av forskningskapacitet- och system i samarbetsländer. Denna risk förstärks av att Sida är en av få eller ofta till och med den enda givaren inom området.

Riskhantering

Ökad kunskap och kompetens om Sidas forskningssamarbete hos beslutsfattare (t ex politiker och myndighetspersoner) i samarbetsländerna skulle kunna påskynda processerna. En utmaning för Sida är att tydligt kommunicera det övergripande ansvaret för implementeringen och uppföljningen av forskningsstrategin med syfte att säkra kvalitet och utveckla innovativa och effektiva metoder för uppbyggandet av forskningskapacitet och forskningssystem i Sidas samarbetsländer. Sida har en internationellt unik och välrenommerad kompetens i uppbyggnad av forskningssystem i utvecklingsländer och det är viktigt att denna kompetens behålls, utvecklas och sprids till andra givare för ett mer diversifierat stöd. Att även behålla det långsiktiga stödet är av största vikt då det bidrar till att länderna själva successivt tar över det ekonomiska ansvaret vilket i sin tur är en garanti för hållbarhet.

Användning av den svenska resursbasen

I de allra flesta samarbetsländer, förutom Etiopien, finns samarbete med svenska universitet i uppbyggnaden av forskningskapacitet. Visst samarbete med Högskoleverket har också påbörjats för att kvalitetssäkra uppbyggnad av lokala forskarutbildningar.

I Bolivia, Nicaragua, Mocambique, Uganda och Tanzania finns också samarbete med svenska universitet (Blekinge tekniska högskola och Chalmers) och forskningsråd (Vinnova) för att utveckla nationella innovationssystem.

För att utveckla kapacitet inom IT-infrastruktur och kommunikation på universiteten i partnerländerna finns samarbete med Spider Center⁴ på Stockholms universitet

Enskilda insatser inom verksamhetsområde 1 rapporteras inom respektive lands strategirapport.

4.2 Verksamhetsområde 2: Forskning av relevans för utvecklingsländer

Mål: En ökad produktion hos forskarsamhället av relevant forskning för fattigdomsbekämpning i utvecklingsländer.

Antal avtalade insatser är 49. Under perioden januari - augusti 2011 har två insatser slutförts och sex nya avtal om insatser har undertecknats.

Inom verksamhetsområde 2 samarbetar Sida med forskningsorganisationer som bedriver forskning som är relevant för fattigdomsbekämpning. Man samarbetar även med organisationer som kanaliserar medel till kvalificerade forskare i utvecklingsländer.

Stödet som ges är normalt sett långsiktigt och systematiskt på grund av att uppbyggnad av forskningskapacitet och resultat av forskning har långa ledtider.

För att öka kunskapsunderlaget för normativt och rådgivande internationellt arbete stödjer Sida ett antal internationella organisationer. En av dessa är United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD) där man bedriver forskning och tar fram policyalternativ om social utveckling med särskild anknytning till utvecklingsländer. Detta sker genom forskningsprogram där man knyter till sig forskare från olika länder, samt jobbar med policyrådgivare. Ämnena varierar från forskning om social utveckling inom gender, politisk demokrati, miljö och klimat, mänskliga rättigheter och fattigdomsbekämpning.

Man främjar även Syd-Sydsamarbete genom att arbeta med tre kontinenter; Latinamerika, Asien och Afrika. Dessa kontinenter har samlats för att gemensamt undersöka områden som fattigdom, demokrati och politik i de tre regionerna genom forskningsprojekt, seminarier och konferenser. Ett viktigt inslag är att sammanföra forskare från de tre regionerna för utbyte av forskningsresultat.

Ett stort antal av samarbetspartner har genomgått Sidastödd träning för att kunna lära sig och implementera resultatorienterad verksamhetsstyrning (Result Based Management) i sin verksamhet. Det treåriga samarbetet med amerikanska konsultfirman AIMS går mot sitt slut och utvärdering kommer att ske i slutet av året. Samarbetet med AIMS har lett till mer resultatinriktat planeringsarbete inom organisationerna och tydligare rapporter med resultat i fokus.

⁴ Spider Center, The Swedish Program for Information and Communication Technology in Developing Regions, <http://dsv.su.se/omdsv/centra/spider/>

Former för att kunna ta tillvara nya forskningsidéer och vara redo att möta förändringar i det internationella forskningssystemet har utvecklats. En utmaning för Sida är att med innevarande kapacitet finna nya innovativa sätt att utveckla forskningssamarbete.

4.2.1 Resultat på insatsnivå

Insats 1: CGIAR – Consultative Group of International Agricultural Research

Insatsens huvudsakliga mål: att producera högkvalitativ internationell forskning inom jordbruk som syftar till att minska fattigdom på landsbygden, stärkt livsmedelssäkerhet, ökad näringsnivå och hälsa för människor samt stärkt motståndskraft för ekosystem i utvecklingsländer.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
226,5	2010-2011	111,5	CGIAR	Basstöd	2,4% av totala stödet (bidrag) till CGIAR; 4,3% av basstöd till Center; 14,8% av stöd genom CGIAR Fund

Resultat:

- En effektiv organisation för vetenskaplig kvalitetsgranskning samt styrformer som möjliggör tydligare strategiska prioriteringar har skapats genom en omfattande reformprocess.
- Förutsättningar för förbättrad livsmedelssäkerhet och hållbar förvaltning av vatten, mark och biologisk mångfald som ligger till grund för jordbruk i världens fattigaste länder har skapats genom att stöd har utgått till flera stora forskningsprogram.
- Fattigdomsbekämpning, ökad jämställdhet och åtgärder mot klimatförändringar är viktiga komponenter som är inkluderade i forskningsprogrammen.
- Minskade utsläpp av växthusgaser från avskogning och skogsförstörelse samt minskad sårbarheten för klimatförändringar i torrområden har uppnåtts genom särskilda forskningsinsatser för att diversifiera och hållbart intensifiera växtodling och animalieproduktion.

Sidas resultatbedömning: CGIAR är genom sin reform av organisationen, bättre rustade att ta sig an uppgiften att producera och stödja högkvalitativ internationell forskning inom hållbar förvaltning av naturresurser.

Den forskning som bedrivs på de 15 CGIAR centren bidrar till att i förlängningen minska fattigdom på landsbygden, stärka livsmedelssäkerhet, öka näringsnivå och hälsa för människor samt att stärka motståndskraften för ekosystem i utvecklingsländer.

Risker:

Inga uppenbara risker har identifierats

Insats 2: Världshälsoorganisationen (WHO)

Stöd till tre forskningsprogram finansierade tillsammans med Världsbanken, UNDP, UNICEF och WHO: "Special Programme of Research, Development and Research Training in human reproduction" (WHO HRP), "Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases" (WHO TDR) och "The Alliance for Health Policy and Systems Research" (WHO Alliance).

Insatsens huvudsakliga mål:

Öka WHO:s förmåga att ligga i framkant när det gäller forskning som är relevant för organisationens rådgivande och normativa funktioner.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
113,5	2010 - 2011	55	WHO	Basstöd	WHO HRP: 13% WHO TDR: 10% WHO Alliance: 20%

Resultat:

- TDR stödde forskningsinstitut i sjukdomsdrabbade länder, vilket resulterade i 175 publikationer i 2010. Av dessa blev 62% skrivna av forskare från utvecklingsländer. Instruktionsmanualer om behandling av tropiska sjukdomar har gjorts fritt tillgängliga på internet.
- 2011 utsågs TDR till vinnare av Gates Award for Global Health.
- African Network for Drugs and Diagnostics Innovation (ANDI) blev etablerad genom en viljeförklaring mellan WHO och United Nations Economic Commission for Africa (UNECA).

- HRP, TDR, Alliance och WHO arrangerade det första symposiet om "Health Systems Research". Över 1200 forskare och experter deltog.
- TDR publicerade en modell som identifierar kvinnor med preeklampsi (graviditetstoxikos).
- HRP och UNAIDS publicerade sina slutsatser om förhållandet mellan våld mot kvinnor och HIV/AIDS i "Addressing violence against women and HIV/AIDS: What works?".
- HRP leder samarbetet mellan WHO, UNFPA, UNICEF, Världsbanken och UNAIDS och anordnade ett toppmöte (FN-H4 +) för att granska trender och framsteg i mödradödlighet vid "the MDGs Summit".
- WHO Alliance lanserade projektet "Access to Medicines" som arbetar för att öka fattigas användning av mediciner i låg- och medelinkomstländer.
- WHO Alliance påbörjade projekt till stöd för att öka beslutfattare i låginkomstländers kapacitet att använda forskningsresultat.

Sidas resultatbedömning:

Forskningsmålen inom de tre sponsrade programmen har uppfyllts i enlighet med planen.

Risker och riskhantering:

Det samlade stödet till WHO har minskat till följd av finanskrisen och den missgynnande utvecklingen i förhållandet mellan den amerikanska dollarn och den schweiziska francen, vilket äventyrar kapaciteten att nå planmålen. Sida ökade sitt stöd till WHO TDR och försökte få andra finansiärer med sig för att lindra detta missförhållande.

Insats 3: International Foundation of Science (IFS)

Insatsens huvudsakliga mål: Kapacitetsutveckling av unga och lovande forskare i utvecklingsländer genom konkurrenskraftiga post-doc bidragssystem där stöd ges inom området naturvetenskap med fokus på forskning relaterad till hållbar förvaltning av biologiska- och vattenresurser.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
70	2009 - 2011	50	IFS	Basstöd	62% av basstödet; 46% av totala stödet

Resultat:

- Ökad kapacitet inom forskningsförvaltning och ökad forskningskompetens genom kapacitetshöjande insatser såsom: workshops, konferenser, kurser, mentorskap och vetenskaplig rådgivning och besök på avancerade laboratorier i utbildningssyfte.
- Kapacitetsutveckling av unga och lovande forskare i utvecklingsländer har skett genom att stipendiater har fått möjlighet att vidareutveckla sig genom forskningsanslag från IFS.
- Stipendiaterna har tagit examen/blivit befordrade och tagit emot nationella och/eller internationella utmärkelser och har lyckats få finansiering från andra källor för sin fortsatta forskning.
- Det nya IFS-navet för östra Afrika har utbildat forskare om IFS bidragssystem och unga kvinnliga forskare i vetenskaplig datahantering.

Sidas resultatbedömning:

Sida bedömer att kapacitetsutveckling av unga och lovande forskare i utvecklingsländer har skett inom ramen för IFS verksamhet.

Risker och riskhantering:

En viss risk finns att IFS med sin nuvarande definition av utvecklingsländer kan utdela stöd till forskare från medelinkomstländer. Denna risk ska hanteras inom beredningen för eventuellt nytt stöd till IFS.

Insats 4: ReCom - Research, Documentation and Communication in Aid

ReCom lanserades av den danska biståndsmministern i november 2010 och koordineras av UNU-WIDER (FN-Universitetets center för utvecklingsekonomisk forskning) i Helsingfors i samarbete med DIIS (Danish Institute for International Studies) och AERC (African Economic Research Consortium). Sida har givit basstöd till UNU-WIDER sedan 2002 och beslutade 2011 att bli samfinansiar med Danida i ReCom.

Insatsens huvudsakliga mål:

Bidra till att vägleda och understödja den framtida implementeringen av de danska och svenska biståndsprioriteringarna genom att stötta den evidensbaserade resultatagenda för det svenska och danska biståndet genom att forska, dokumentera och kommunicera vad som fungerar och kan uppnås med bistånd.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)

24	2011 - 2013	4	UNU-WIDER (UN University – World Institute for Development Economics Research)	15 Stöd till en specifikt program genom en organisation	50%
----	-------------	---	---	---	-----

Resultat:

Programmet fokuserar initialt på temat tillväxt och sysselsättning, ett arbete som hade påbörjats vid lanseringen. Detta tema kommer att sammanfattas och rapporteras vid ett seminarium i februari 2012, men delresultat finns redan (se nedan). Övriga fem teman (Frihet, Demokrati och Mänskliga Rättigheter; Jämställdhet; Stabilitet och fragila stater; Miljö och klimat; Sociala sektorer) kommer att rapporteras löpande efter gällande aktivitetsplan.

- Publikationer i tidskrifter (peer-reviewed): Arndt, C., S. Jones and F. Tarp (2010) 'Aid, Growth, and Development: Have we come full circle?', *Journal of Globalization and Development*, Vol. 1: Iss. 2, Article 5.
- 1 konferens, 4 seminarier och 2 presentationer hittills under 2011
- 7 Working Papers hittills under 2011

Sidas bedömning av resultaten:

De viktigaste resultaten är att kanaler har etablerats med de danska och svenska biståndsledningarna på minister-, statssekreterar- och stabsnivå (U-STYR och UP), och med Sidas ledning som alla är användare av ReComs resultat. Programmet är nystartat och kommer att göra sina större avrapporteringar av resultat med början under 2012. De hittills uppnådda resultaten i förhållande till målen anses adekvata.

Insats 5: Stöd till grundforskning genom Organization for Women in Science for the Developing World (OWSD)

OWSD organiserar kvinnliga forskare från i huvudsak utvecklingsländer (minst 80 %) med syftet att öka deras inflytande och möjligheter inom naturvetenskaperna.

Insatsens huvudsakliga mål: Projektet syftar till att öka andelen kvinnliga forskare inom basvetenskaperna matematik, fysik, kemi och biologi i utvecklingsländer och särskilt Afrika söder om Sahara. Genom en öppen utlysning kan studenter ansöka om stipendier för PhD-utbildning inom detta område.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
25	2007-2011	20	OWSD	Projekt	47,3%

Resultat:

102 kvinnor har disputerat genom programmet sedan starten 1999. Bland annat gav programmet stipendium för finansiering av Tanzanias första kvinnliga PhD i fysik.

Sidas resultatbedömning:

Sida har stött programmet sedan 1999 och till dags dato har 102 kvinnor tagit sin doktorsexamen med hjälp av OSWDs stipendieprogram. Varje doktor har kostat ca 50 000 SEK att jämföra med en motsvarande svensk doktor vars forskarutbildning kostar ca 700 000 SEK. Effektivt använda pengar.

Risker och riskhantering:

Organisationen har ett mycket litet sekretariat vilket leder till svårigheter när personal slutar. Sida är den största givaren. Inför nästa avtalsperiod förhandlar Sida och OWSD om att Sida ska finansiera en tjänst för fundraising med ekonomisk diversifiering som syfte.

Dialogfrågor:

Öka andelen kvinnor som forskarutbildar sig. Den senaste avtalsperioden (2007-2011) har organisationen lyft blicken ordentligt och tagit stora steg för att utveckla programmet. Efter en självstudie initierad av Sida bestämde OWSD sig för att inte bara arbeta för att underlätta för kvinnor att forskarutbilda sig ("fix the women") utan ta ett helhetsgrepp och försöka, i små steg, "fix the system". Det senaste året har OWSD inlett ett samarbete med bland andra UNESCO och Gender Advisory Board UN Commission for Science and Technology, för att arbeta med attityder och förutsättningar för kvinnor inom högre utbildning och forskning

4.2.2 Bedömning av strategins mål för verksamhetsområde 2

Sida bedömer att pågående insatser ger upphov till en ökad produktion hos forskarsamhället av relevant forskning för fattigdomsbekämpning i utvecklingsländer. Det finns stora likheter mellan de forskningsfrågor som definieras i de internationella organisationerna och de forskningsfrågor som definieras i samarbetsländernas forskningsstrategier. Sida har en mycket strategisk position för att föra samman dessa perspektiv och låta dem influera varandra. Särskilt bidrar Sida till att forskare från Syd får möjlighet att delta i och leda internationella forskningsprogram. Reformprocessen inom CGIAR och forskningsstrategin inom WHO visar på ökad internationell samordning av forskning kring frågor som berör fattigdomsbekämpning, anpassning till klimatförändringar och utveckling.

Organisationerna för det internationella forskningssamarbetet kring utvecklings- och fattigdomsfrågor är väletablerade och har en stor förmåga att anpassa och förnya forskningsagendan.

Risker och riskhantering

Det finns en risk att resultat inte uppnås optimalt på grund av bristande synergier mellan bilateral, regional, global och svenska forskning. För att säkerställa strategins genomförande i symbios med enheten för forskningssamarbetes insatsportfölj påbörjade enheten 2010 ett portföljanslysarbete. Tre portföljer ska genomlysas: hälsoforskning; samhällsvetenskaplig forskning inklusive humaniora; samt forskning om naturvetenskap och teknik. Syftet med portföljanalyserna är att väga samman

strategin för forskningssamarbete med de olika ämnesområdena/insatserna och stärka synergieffekterna mellan bilateral, regional, global, och svensk forskning. Portföljanalysen ska särskilt se över balansen mellan strategins kapacitets- och kunskapsmål inom de aktuella ämnesområdena. Genomlysningen ska också ge underlag för en identifikation av en strategisk koncentration av insatser, en effektivisering av stödet till kunskapsutveckling, samt en modernisering av arbetsformer för insatser och samarbeten. Viktigt är att utveckla metod, tänka katalytiskt och strategiskt. Till exempel titta på nya aktörer inom forskningssamarbete, söka samfinansiering och driva processer.

Detta arbete har till fullo inte kunnat genomföras på grund av hög arbetsbelastning/minskad personal. Under 2011 färdigställdes dock hälsoforskningsportföljen. Således kan hälsoportföljen gå vidare för analys och diskussion på Sidas forskningsråds möte i oktober 2011. De återstående portföljerna kommer att färdigställas under 2012.

4.3 Verksamhetsområde 3: Svensk forskning av relevans för utvecklingsländer

Mål: En ökad produktion av svensk forskning av relevans för fattigdomsbekämpning i utvecklingsländer.

Antal avtalade insatser är 9. Under perioden januari – augusti 2011 har inga avtal inom verksamhetsområdet avslutats och inga nya avtal har undertecknats.

4.3.1 Resultat på insatsnivå

Insats 1: Programmet för svensk utvecklingsforskning (U-Forsk)

Insatsens huvudsakliga mål: Forskning av hög kvalitet och relevans för Sveriges utvecklingssamarbete i överensstämmelse med Sveriges Politik för Global Utveckling och Strategin för Sidas stöd till forskningssamarbete 2010-2014 genom utlysning till svenska universitet och högskolor för forskning av relevans för fattigdomsbekämpning i utvecklingsländer och som bidrar till en rättvis och hållbar utveckling.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
105	2010 - 2012	87	Svenska universitet	Projekt	100%

Utlisningen för 2011 års anslag gjordes 2010 med inriktning mot de tre tematiska prioriteringarna demokrati och mänskliga rättigheter, jämställdhet och kvinnors roll i utveckling samt miljö och klimat. 2011 gjordes återigen en bred utlysning med ämnesmässig indelning.

Resultat:

- Utvecklingsforskningsprogrammet för svenska forskare har medfört att en bred resursbas har bildats i Sverige tack vare de snart 40 år programmet pågått. Denna resursbas är en mycket viktig källa för partners i de bilaterala forskningsprogram Sida stödjer.
- Flera av utvecklings-forskningsprojekten renderar resultat som är direkt effektiva för utvecklingsländerna, som exempelvis det projekt som utvecklat ny teknik för rening i textilfärgningsprocesser.

Under 2011 inkom ca 200 projektansökningar. Urvalsprocessen har delvis genomförts i samarbete med Kungliga Vetenskapsakademien (KVA) / Swedish Secretariat for Global Environmental Earth System Sciences (SSEESS). Med fokus på att säkerställa kvalitet och relevans har 33 projekt kunnat beviljas stöd. Forskningsprojekten får dela på totalt 30 miljoner SEK.

- För att på sikt skapa förutsättning för kapacitet kring utveckling av innovativa utvecklingsforskningsinsatser beviljades 6 projekt i en särskild utlysning 2010 kring temat; "Hur får forskning och innovation genomslag i utvecklingsländer?"
- Under 2010 års ansökan beviljades 9 projekt för forskning om smittsamma sjukdomar i Sidas utlysning tillsammans med Myndigheten för Samhällsberedskap (MSB). Detta är viktigt i säkerställandet av resurser inom tillämpad svensk utvecklingsforskning för detta, för utvecklingsländer, högriskområde.

Sidas resultatbedömning:

En beviljningsgrad på 17% är i nivå med övriga forskningsfinansiärer. Sida bedömer att projekten höll hög vetenskaplig kvalitet och hög utvecklingsrelevans.

Samarbetet med MSB var framgångsrikt och organisationerna lärde sig mycket av varandra. MSB ansvarar för uppföljning av projekten, vilket har lett till en ökad kunskap och insyn i utvecklingsproblematik.

Risker och riskhantering:

Inför 2011 togs en tjänst för handläggning av U-Forsk bort vilket resulterade i tappad kompetens och minskad samordningsförmåga vilket utgör en risk för upprätthållande av kvaliteten. Efter dialog med andra vetenskapsråd lades större ansvar på andra forskningsråd och externa forskare. Det sistnämnda innebär i sin tur risker för kvaliteten i relevansbedömning av utvecklingsfrågorna inom projekten. Fördjupad dialog med externa parter kan hantera denna risk.

Dialogfrågor:

Inför utlysningen av 2012 års anslag flyttades hanteringen av hälsoforskning till Vetenskapsrådet. Sida har inte längre resurser att hantera ansökningsförfarandet och är i en process att hitta lämpliga parter som kan ta över hanteringen inom samtliga områden.

Insats 2: Swedish Research Links

Insatsens huvudsakliga mål: Att öka samarbetet mellan svenska forskare och forskare i låg- och medelinkomstländer i Afrika, Asien, Mellanöstern och Nordafrika.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
215,5	2006 - 2011	188	Vetenskapsrådet	Program	100%

Resultat:

Links utvärderades 2010 och resultatet visar att det fanns brister i återrapporteringen av projektverksamheten. Det beslutades att fortsätta samarbetet med Vetenskapsrådet som hanterar programmet. Men med ändringar i samarbetsöverenskommelsen där återrapporteringskrav stärks/förtydligas.

2010 gjorde man uppehåll i utlysningen men utlysningen för 2012 års anslag gjordes under våren 2011.

Sidas resultatbedömning:

Relevansen för utvecklingsfrågor stärktes i årets utlysning. Sida har en roll som observatör i bedömnings-panelen men förfarandet hanteras av Vetenskapsrådet. Links har öppnats i Sidas samarbetsländer och i utfasningsländer. Sydafrika har dragit sig ur samarbetet.

Risker och riskhantering:

Risken ligger i att man från Sida inte har kunnat garantera kontinuerlig uppföljning av samarbetet med Vetenskapsrådet och således inte kunnat garantera att projektet implementeras enligt beslut.

4.3.2 Bedömning av strategins mål för verksamhetsområde 3

Mål för verksamhetsområde 3: En ökad produktion av svensk forskning av relevans för fattigdomsbekämpning i utvecklingsländer.

Sidas pågående/avslutade insatser har ökat produktionen av svensk forskning med relevans för fattigdom för fattigdomsbekämpning i utvecklingsländer. Det är viktigt för mottagarländernas uppbyggnad av kunskapsförsörjning inom olika ämnesområden att det finns en resurs-bas av forskare som producerar kunskap och utbildar blivande forskare. För att kunna attrahera duktiga forskare måste Sidas forskningsanslag vara långsiktigt förutsägbart. Intresset för gemensamma utlysningar mellan Sida och andra forskningsråd har ökat sedan Swedish Research Links introducerades för 10 år sedan. Dialogen med såväl utrikes- som utbildningsdepartementet är viktig för att förbättra samarbetet med forskningsråden. Sida har inlett samarbete med departementeten kring forsknings- och innovationspropositionen som ska läggas 2012.

Innovation och forskningssamarbete

Sida har under året stött både UNESCO/OECD och NEPAD med att ta fram indikatorsystem för forskning och innovation anpassat till förhållanden i utvecklingsländer.

Följande resultat har uppnåtts:

- Sida stödjer ett globalt världsledande program på OECD, Programme on Innovation, Higher Education and Research for Development (IHERD) som är ett initiativ för att generera ny policyrelevant kunskap om hur länder kan investera strategiskt i forskning och högre utbildning för att främja innovation och tillväxt till nytta för samhället.
- Sidas stöd till The African Science, Technology and Innovation Indicators Initiative (ASTII)⁵. Det första resultatet är rapporten "African Innovation Outlook 2010" som har initierat en viktig debatt som förväntas leda till högre kvalitet på data samt bättre kvalitet på policyprocesserna kring forskning och innovation i Afrika.

Enligt Sidas bedömning har möjligheterna att använda forskning som ett generellt medel för utveckling ökat genom riktade stöd till olika typer av forum för informationsutbyte mellan forskning, näringsliv och samhälle.

En Innovationsutvärdering av Sidas forskningsinsatser inom innovation i Nicaragua, Bolivia, Tanzania, Uganda och Mocambique har genomförts. Utvärderingen kommer att ligga till grund för framtida inriktning på stödet till innovation inom ramen för forskning.

5. BISTÅNDEEFFEKTIVITET

Biståndseffektivitet

Forskningssamarbetet lyder under de principer som fastlagts i Parisdeklarationen och handlingsplanen från Accra om biståndseffektivitet i enlighet med regeringens forskningspolicy.

Mål 1: Sida ska uppmuntra andra finansiärer av forskningssamarbete att följa nationella forskningsstrategier i sitt stöd.

Sidas ökade samarbete med ministerier ansvariga för forskning, teknikutveckling och innovation, med nationella och regionala forskningsråd. Detta har inneburit att viktiga steg för att öka ägarskap och samordning med nationella och regionala strategier

⁵ 19 afrikanska länders arbete med att ta fram, för kontinenten adekvata indikatorer för forskning, teknik och innovation som stöd till evidensbaserade nationella policies.

tagits. Sida förde detta perspektiv vidare i olika grupper av finansiärer som internationellt forum för forskningsfinansiärer (IFORD), EU INCO-nätverket CAAST-net och i globala möten kring hälsoforskning via ESSENCE (Enhancing Support for Strengthening the Effectiveness of National Capacity Efforts). Särskilt ESSENCE har visat goda resultat i koordinering och harmonisering av forskningsfinansiärer som stöder kapacitetsuppbyggnad inom hälsoforskning i Afrika.

ESSENCE har förbättrat effekterna av investeringar i institutioner och personer, och tillhandahållit mekanismer för att möta behov och prioriteringar inom nationella strategier för hälsoforskning. De har minskat uppsplittringen av stödet för att öka den analytiska förmågan och vetenskaplig kunskap i låginkomstländer.

Ett ökat antal organisationer (>15 privata och biståndsorganisationer) anslutit sig till ESSENCE, där Sida är ordförande och har en koordinerande roll, bland andra; Bill & Melinda Gates Foundation, Wellcome Trust, National Institutes of Health, USA (NIH) och The United Kingdom Department for International Development (DFID).

Mål 2: Sida ska samarbeta med andra finansiärer för att söka bättre samordning med samarbetsuniversitetens prioriteringar, ökad användning av programstöd, harmonisering av finansiering, minskning av parallella projekt enheter och större tyngd åt efterfrågestyrd kapacitetsutveckling.

Sida har aktivt bidragit till en planerings-, uppföljnings- och utvärderingsramprogram för att stärka kapaciteten inom hälsoforskning, som utvecklats med bidrag från forskningsinstitutioner i Afrika. Det är den första i raden av i vad som förhoppningsvis kommer att vara en serie av dokument om god praxis som ska produceras av ESSENCE. genom detta ramverk kommer medlemmarna och andra partners att ha tillgång till ett gemensamt verktyg där de kan planera, övervaka och utvärdera hälsoforskningsinitiativ för att stärka kapaciteten i samarbete med sina partners.

Mål 3: Sida ska använda nationella system så långt det går.

Inom forskningssamarbetet använder Sida, med få undantag de nationella systemen för att kanalisera medel till samarbetsparterna. När samarbetsländernas institutioner inte har säkra system så bidrar Sida med stöd för att de ska kunna skapa starka, transparenta och säkra administrativa system.

Emellertid måste tolkningen av vad som utgör ett nationellt system anpassas till forskningens internationella villkor. Det är inte självklart att bidrag till nationalbudgeten är den mest lämpliga vägen att kanalisera forskningsmedel till genomförarna. Den vanligaste finansieringsformen av forskning är extrabudgetära medel vunna i konkurrens mot andra forskare som kanaliseras direkt till universitet. Många universitet i samarbetsländernas är autonoma, även om de är statliga, vilket är en garant för att oberoende kritisk forskning och kunskap sak kunna produceras. En risk för samarbetet är om ministerier skulle använda Sidas medel för att politiskt styra universiteten, Viktigt är dock att de samarbetande institutionerna redovisar de medel de erhåller från Sida till staten.

Ett möjligt mellanled är direktfinansiering av nationella forskningsråd som kanaliserar medel vidare till forskare efter vetenskapliga granskningsprocesser.

Ingen av medlemmarna i ESSENCE är intresserade eller har mandat att kanalisera forskningspengar via nationalbudgeten, men alternativa metoder för att bidra till gemensam utlysning undersöks. Till exempel, ett intressant samarbete har påbörjat där tre forskningsråden, nämligen Tanzaniska COSTECH, Sida och Nederländsk NWO, har bidraget med samma andel pengar till utlysning av stöd till postdoc studenter från Tanzania att samarbeta med postdoc from Nederländerna eller Sverige (i ett program som kallas TASENE). COSTECH är "lead Agency" och har fått stöd från NWO och Sida för att ansvar för hela utlysning och administrering processen av TASENE.

6. DE TRE TEMATISKA PRIORITERINGARNA

Demokrati och mänskliga rättigheter:

Universitet och forskningsinstitutioner utgör fora för kritisk analys. För att de ska kunna utöva denna roll är respekt för yttrandefriheten en förutsättning vilket inte alltid är fallet i samarbetsländerna. Sidas strävan är att all forskning ska publiceras i internationellt erkända vetenskapliga tidskrifter, dels för att säkra forskningens kvalitet men också för att obekväma resultat ska nå ut i världen. Ofta måste detta ske genom sam-publicering med andra parter i forskningssamarbete då forskare från utvecklingsländer är okända för redaktörerna vid dessa tidskrifter. Sida föredrar att stödja forskning kring demokrati och MR genom internationella och regionala samhällsvetenskapliga forskningsorganisationer och nätverk, snarare än att utsätta enskilda forskare inom bilateralt forskningssamarbete för risker. Detta förfarande utgår ifrån bedömningen att forskning i samarbetsländerna ännu inte garanterats den status av politiskt oberoende som krävs.

Jämställdhet och kvinnors roll i utveckling:

Forskning kring jämställdhet och kvinnors roll i utveckling sker såväl genom särskilda initiativ som genom att all forskning som stöds måste redovisa hur genusaspekter tas om hand i forskningsförslaget. Detta system fungerar relativt bra. Sida stödjer också särskilda initiativ för att stärka kvinnors möjligheter att bedriva forskning, samt genom att eftersträva en genusbalans bland doktorander inom kapacitetsutvecklingsprogram. Svårigheten i det senare är att möjligheterna ofta beskrivits på lägre nivåer i utbildningssystemet, t.ex. alltför få kvinnor som har rätt utbildningsbakgrund för att söka sig till naturvetenskapliga och tekniska utbildningar.

Miljö och klimat:

Forskning kring miljö och klimat stöds genom ett flertal internationella och regionala forskningsorganisationer och inom det bilaterala, regionala och internationella forskningssamarbetet. Det är viktigt att forskning om miljö och klimat för utvecklingsagendan fortsätter, då det är här ny kunskap kommer fram ex inom anpassning till klimatförändring, specifikt för utvecklingsländer. I dessa fall utgår Sida ifrån att forskarsamhället själv förmår göra strategiska prioriteringar.

7. DEN KONTEXTUELLA RAMEN

Flera afrikanska länder fortsätter sträva mot att uppnå målet att avsätta 1% av BNP till forskning, teknikutveckling och innovation. Detta medför en ökad förmåga till

kapacitetsutvecklingsinsatser i våra samarbetsländer. Anledning till denna ökning av egna resurser inom detta område beror på att man insett att forskning är ett beprövat och fungerande sätt att uppnå utveckling i fattiga länder (World Bank).